

KGG/STG Statistika pro geografy

1. Úvod, základní pojmy

Mgr. David Fiedor
16. února 2015

Osnova

- 1 Úvod - organizace výuky
- 2 Vymezení základních pojmů
- 3 Grafické znázornění geografických jevů a jeho analýza

Struktura přednášek

- Úvod, základní pojmy
- Popisná statistika
- Teoretická rozdělení
- Odhady parametrů
- Testování statistických hypotéz
- Analýza rozptylu
- Korelační a regresní počet
- Analýza časových řad
- Vybrané statistické metody

Literatura

Základní literatura:

- Studijní materiály předmětu *Statistika pro geography*
- BUDÍKOVÁ, Marie, Maria KRÁLOVÁ a Bohumil MAROŠ. *Průvodce základními statistickými metodami*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 272 s.
- FIEDOR, David. *Statistika na střední škole*. Bakalářská práce. Brno, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, 2010. 49 s.
- FIEDOR, David. *Podpora výuky statistiky pro studenty geografie*. Brno, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, 2012. 92 s.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 3., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. 695 s.

Literatura

Doplňující materiály:

- BRÁZDIL, Rudolf. *Statistické metody v geografii: cvičení*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 177 s.
- ROGERSON, Peter. *Statistical methods for geography: a student guide*. 2nd ed. London: SAGE Publications, 2006. 304 s.

Kontaktní informace:

- mail: david.fiedor@upol.cz
- místnost LN-57 po předchozí domluvě mailem

Software

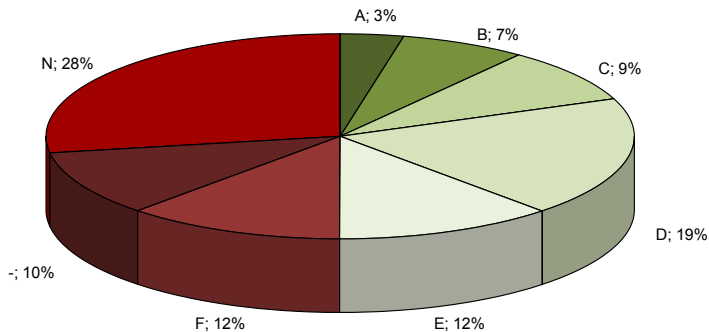
- programy založené na využití vlastního programovacího jazyka: R, SAS,...
- programové vybavení s knihovnou statistických, matematických a grafických funkcí: Microsoft Excel, OpenOffice,...
- interaktivní zpracování: SPSS, MINITAB, STATISTICA,...

Požadavky na ukončení předmětu

- zápočet ze cvičení
  - 1 docházka (maximálně dvě absence)
  - 2 vypracování skupinové seminární práce a prezentace jejích základních výsledků
  - 3 tři písemky během semestru
- zkouška
  - 1 písemná (teoretická i praktická část)
  - 2 ústní

Úspěšnost ukončení STG v roce 2014

Pojmy

STATISTIKA

Vědní obor zabývající se zkoumáním jevů, které mají hromadný charakter.

- zabývá se proměnlivými vlastnostmi
- zajímá se především o kvantitativní stránku reality
- využívá výpočetní techniku pro snadnější zpracování velkého množství dat

Pojmy

Hromadné jevy

Přírodní, společenské či jiné jevy sledované nikoliv jednotlivě, nýbrž ve velkém počtu případů.

- meteorologické a hydrologické jevy
- demografické jevy
- a další...

Pojmy

Statistický soubor

Množina všech objektů statistického pozorování shromážděných na základě určité společné vlastnosti se nazývá *statistický soubor*.

Základní a výběrový soubor

Zpravidla je tato množina nekompletní (neobsahuje všechny možné objekty daných vlastností), proto ji označujeme pojmem *výběrový soubor*. Množině obsahující všechny možné objekty daných vlastností říkáme *základní soubor*.

Pojmy

Statistické jednotky

Prvkům statistického souboru říkáme *statistické jednotky*.

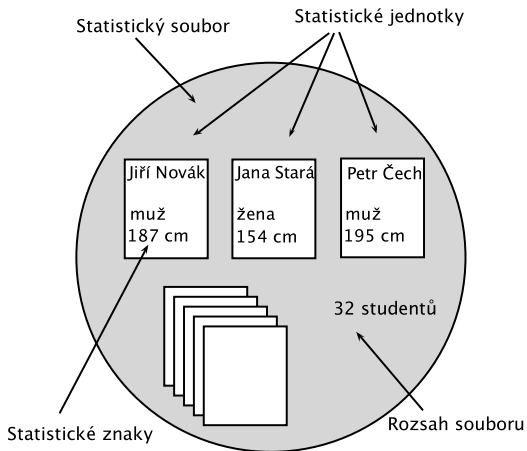
Rozsah souboru

Počet statistických jednotek v daném souboru označujeme pojmem *rozsah souboru*.

Statistický znak

Pojmem *statistický znak* rozumíme společnou vlastnost prvků statistického souboru, jejíž proměnlivost je předmětem statistického zkoumání.

Grafické znázornění základních pojmů

Typy statistických znaků

Typy statistických znaků podle stupně kvantifikace:

- kvalitativní
  - ① nominální znaky
  - ② ordinální znaky
- kvantitativní
  - ③ intervalové znaky
  - ④ poměrové znaky

Typy statistických znaků

1 NOMINÁLNÍ ZNAKY

- rozlišujeme pouze rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku
- slovní pojmenování či číselné kódy
- příklady: pohlaví, náboženství, čísla dopravních prostředků,...

Typy statistických znaků

2 ORDINÁLNÍ ZNAKY

- rozlišujeme rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku
- navíc rozlišujeme i relace větší a menší - tzn. hodnoty daného znaku lze uspořádat do pořadí
- slovní pojmenování, čísla, datum
- příklady: úroveň spokojenosti - dotazníky, známky ve škole, síla zemětřesení (Richterova škála),...

Typy statistických znaků

3 INTERVALOVÉ ZNAKY

- rozlišujeme rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku
- rozlišujeme relace větší a menší - tzn. hodnoty daného znaku lze uspořádat do pořadí
- navíc můžeme interpretovat rozdíly mezi jednotlivými hodnotami znaku
- společným rysem tohoto typu znaků je, že nula byla stanovena uměle - konvencí
- příklady: teplota vzduchu (Celsiova stupnice), směr větru, inteligenční kvocient,...

Typy statistických znaků

4 POMĚROVÉ ZNAKY

- rozlišujeme rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku
- rozlišujeme relace větší a menší - tzn. hodnoty daného znaku lze uspořádat do pořadí
- můžeme interpretovat rozdíly mezi jednotlivými hodnotami znaku
- navíc lze uvažovat fakt, že nějaká hodnota je několikrát větší (menší) než jiná
- společným rysem tohoto typu znaků je přirozený počátek, ke kterému jsou vztaženy ostatní hodnoty
- příklady: hmotnost, teplota vzduchu (měřená v Kelvinech)

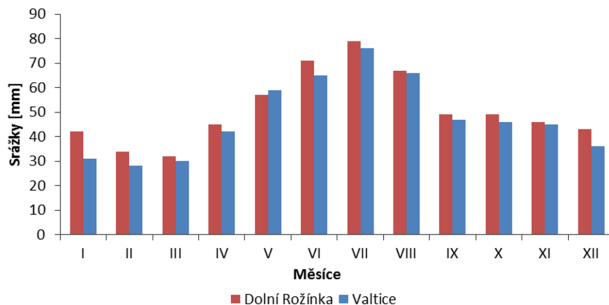
TABULKY

Tab. 10 Percentuální podíly jednotlivých ročních období na srážkovém úhrnu celého roku na stanicích Dolní Rožínka (506 m n. m.) a Valtice (205 m n. m.) za období 1901–1950

Stanice	Období	Úhrn srážek [mm]	Podíl na ročním úhrnu [%]
Dolní Rožínka	Jaro (III–V)	134	21,82
	Léto (VI–VIII)	217	35,34
	Podzim (IX–XI)	144	23,45
	Zima (XII–II)	119	19,39
Valtice	Jaro (III–V)	131	22,94
	Léto (VI–VIII)	207	36,25
	Podzim (IX–XI)	138	24,17
	Zima (XII–II)	95	16,64

Zdroj: DOLÁK, L.: *Klimatografie povodí Dolní Dyje, Svratka*. Seminární práce. Brno, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, 2013. 43 s.

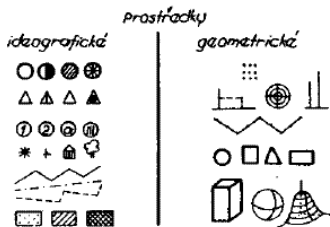
GRAFY

Obr. 17 Roční chod srážek (mm) na stanicích Dolní Rožínka (506 m n. m.) a Valtice (205 m n. m.) za období 1901–1950 (Zdroj: DOLÁK, L.: *Klimatografie povodí Dolní Dyje, Svratka*. Seminární práce. Brno, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, 2013. 43 s.)

Dělení grafických prostředků podle významu

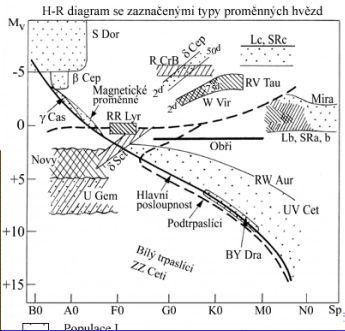
- 1 **ideografické** = grafické prvky mající pouze kvalitativní význam (jejich tvar a rozměr slouží pouze k jejich odlišení)
- 2 **geometrické** = grafické prvky mající kromě kvalitativního významu také vždy význam kvantitavní

Základní typy grafů

Z hlediska předmětu grafu:

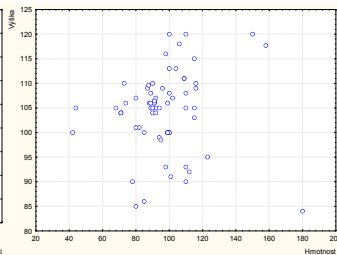
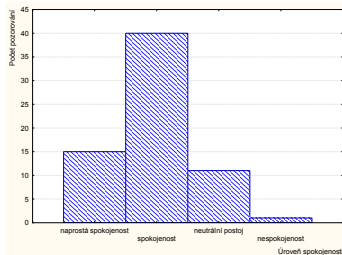
- schémata - vyjadřují kvalitativně různé struktury a vztahy znázorňovaného jevu či procesu
- diagramy - znázorňují především kvantitativní, empirické údaje o daných souborech

Základní typy grafů

Z hlediska způsobu použití geometrických prostředků:

- rozměrové grafy
- souřadnicové grafy

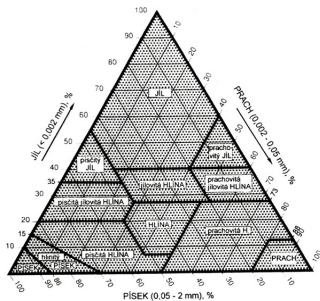

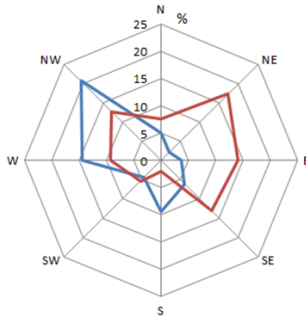
Základní typy grafů

Speciální typy grafů využívané v geografii:

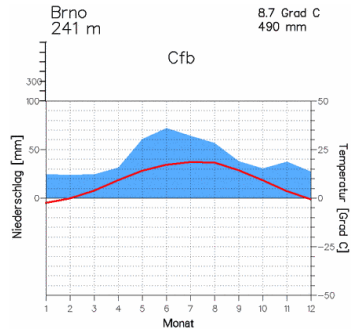
- ternární graf
- větrná růžice
- klimadiagram

Základní typy grafů

— Bystřice nad Pernštejnem calm: 34,0 %
— Lednice calm: 18,9 %

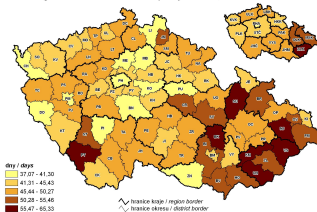

Základní typy grafů

„Statistické mapy“:

- kartogram
- kartodiagram

17. Průměrná délka trvání 1 případu pracovní neschopnosti v roce 2009
Average duration of 1 case of incapacity for work, 2009

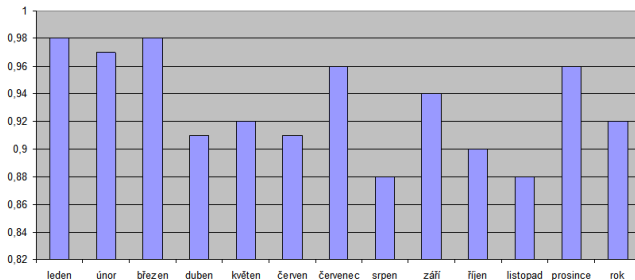
Základní typy grafů

Konkrétní typy grafů

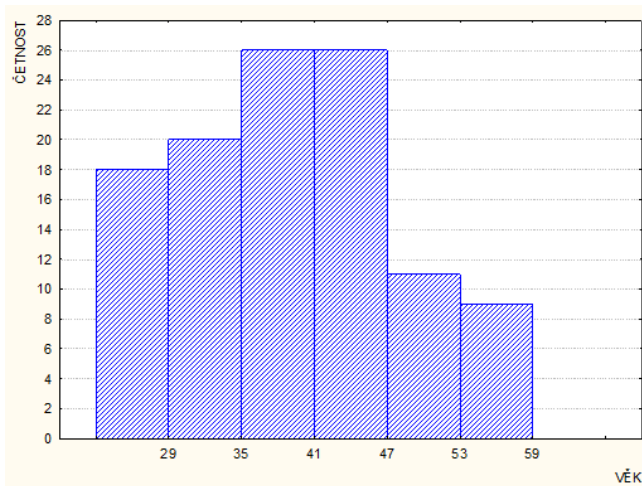
- sloupcový graf
- histogram
- kruhový diagram, výsečový graf
- bodový graf
- spojnicový graf
- krabicový graf

Sloupcový graf

Graf hodnot korelačních koeficientů

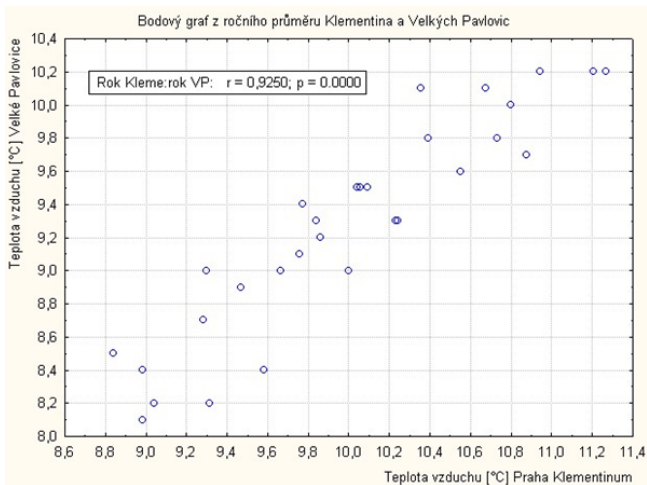
Histogram

Kruhový diagram

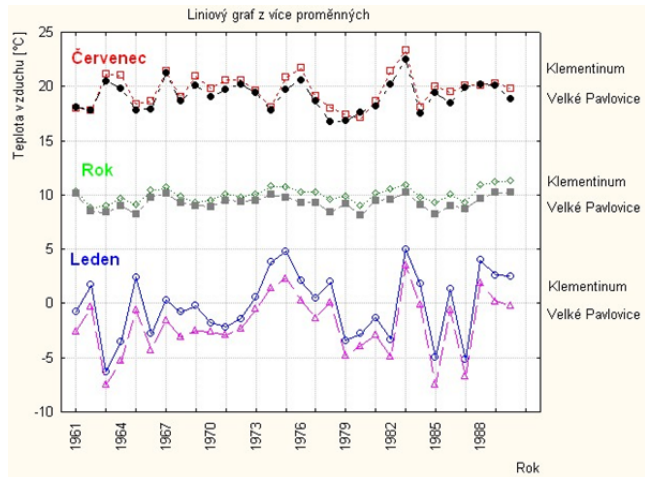

Bodový graf

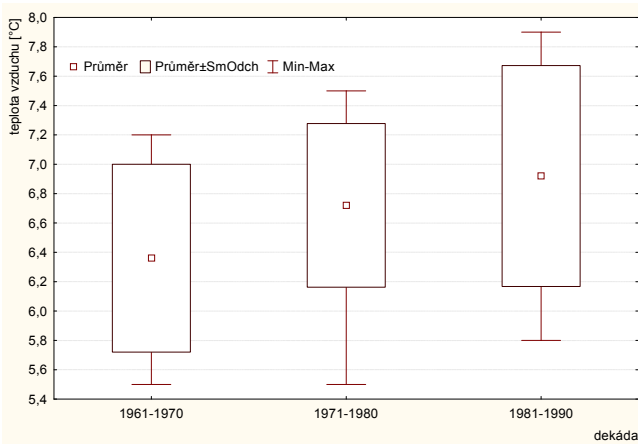

Spojnicový graf

Krabicový graf

Analýza grafického znázornění

- všímáme si základního tvaru grafu a jeho odchylek
- hodnotíme místa největší četnosti hodnot
- místa shluků hodnot
- existence intervalů či oblastí bez hodnot
- odlehlé hodnoty - podstatně rozdílné od ostatních
- extrémní hodnoty - minima a maxima

Popisná statistika

- popisuje a sumarizuje informace obsažené ve velkém množství dat
- využívá tabulky, grafy, číselné charakteristiky (používá při tom základní matematické operace)
- cíl: zpřehlednit informace „ukryté“ v datových souborech

Matematická statistika

- věda budující metody analýzy dat
- využívá princip statistické indukce (zobecnění získaných informací na celé základní soubor)
- cíl: odhadnout, testovat hypotézy, predikovat,...

Děkuji za pozornost...